

KUODESLUOKKALAISTEN UIMATAITO SUOMESSA

Teksti : Matti Hakamäki | Kuvat: Jouni Kallio

Uimataito on kansallisesti katsottu elämässä tarpeelliseksi taidoksi.

Kolme neljästä suomalaisesta kuudesluokkalaisesta osaa uida 200 metriä.

Uimaopetus kuuluu opetussuunnitelman perusteisiin. Osa kunnista ei järjestä opetusta lainkaan tai määrästä ja laadusta tingitään.

Kuudesluokkalaisten uimataitoa ja uimaopetuksen järjestämistä Suomessa on seurattu LIKES-tutkimuskeskuksen, Suomen uimaopetus- ja hengenpelastusliiton sekä Opetushallituksen yhteisenä hankkeena vuodesta 2000. Tutkimuksissa on ollut eri vuosina vaihtelevia teemoja mutta peruskysymykset ovat olleet aina samat:

- 1 **Kuinka suuri osa suomalaisista kuudesluokkalaisista osaa uida?**
- 2 **Miten uimaopetus on järjestetty?**

Koulujen uimaopetuksen normiperusta

Uimaopetus perustuu perusopetuslain 2§:n lausumaan siitä, että opetuksen tavoitteena on antaa oppilaille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Syyslukukauden 2016 alusta voimassa olevien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa liikunnan vuosiluokkien 3–6 tavoitteeksi on asetettu **opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä.**

Hyvää osaamista eli arvosanaa 8 kuvaava kriteeri on, että oppilas on perusuimataitoinen eli osaa uida 50 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa viisi metriä pinnan alla. Liikunnan oppiaineen sisältöalueisiin vuosiluokilla 3–6 kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Vuosiluokilla 7–9 taitoja vahvistetaan. Opetushallitus tukee ja seuraa perusteiden toimeenpanoa.

Kuudennen luokan hyvän arvosanan kriteeriksi asetettu perusuimataito eroaa pohjoismaisesta uimataidon määritelmästä. Uimataitoiseksi määritellään henkilö, joka uintisyvyiseen veteen hypätyään pystyy uimaan yhtäjaksoisesti 200 metriä, josta vähintään 50 metriä selällään.

VIITTEET

Perusopetuslaki (628/1998) | Opetushallitus: Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 306 ja 308 | Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen tulossopimus vuodelle 2016

Kyselyt

Tutkimus toteutettiin lomakekyselynä. Vastaajiksi arvottiin 250 suomen- ja 25 ruotsinkielistä alatai yhtenäiskoulua, joissa oli kuudesluokkalaisia oppilaita. Koulujen osoitetiedot saatiin Opetushallituksen rekisteristä.

Lomakkeet lähetettiin kouluihin huhtikuussa ja saatiin takaisin toukokuussa 2016. Ajankohdasta seurasi, että vastaamattomia ei edelliskerrasta poiketen voitu karhuta. Kouluista 194 (72 %) vastasi. Kyselyssä oli rehtorille osoitettu saate, opettajan lomake sekä oppilaiden lomakkeet yhdelle luokalle. Opettajat vastasivat uimaopetuksen järjestämisestä ja oppilaat uimataitoa koskeviin kysymyksiin. Lomakkeet ja kysymysten muo-

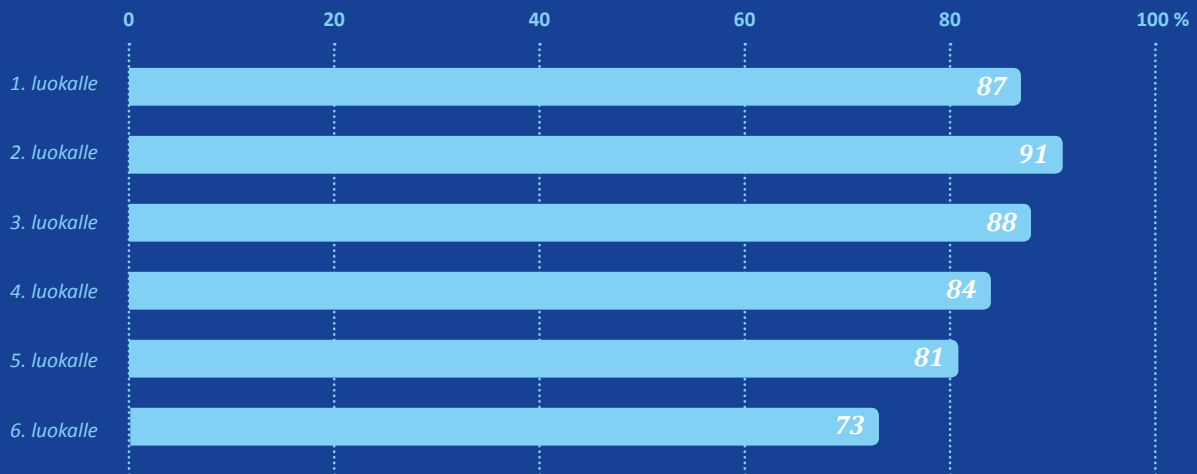
toilut olivat oleellisesti samat kuin vuonna 2011. Paperilomakekysely arvioitiin kouluille vähiten vaivaa aiheuttavaksi toteuttamistavaksi. Vastaajajoukko poikkeaa edelliskerrasta jonkun verran. Nyt mukana on enemmän kasvukeskusten kouluja, mikä vastaa paremmin väestön nykyistä jakautumista.

Oppilaiden vastauksia saatiin 4 213 kappaletta. Kyselylomakkeet olivat suomeksi ja ruotsiksi koulun kielen mukaan. Lomakkeessa kysyttiin uimataito, oppimisikä jos osaa uida 200 metriä, josta 50 metriä selällään, alkeisuimataidon oppimisen paikka sekä käykö uimassa kouluajan ulkopuolella. Taustatietona kysyttiin oppilaan sukupuoli.

Uimaopetuksen järjestäminen

Kunnat voivat järjestää opetuksen valitsemallaan tavalla. Joissakin kunnissa uimaopetukseen pääsevät kaikkien luokka-asteiden oppilaat. Toisissa opetusta on vain joillekin ja osassa ei lainkaan. Kunnista 27 % ei järjestä uimaopetusta kuudesluokkalaisille ollenkaan.

Koulujen uimaopetus vuosiluokittain (n=194)

Oppilaiden mahdollisuuteen päästä uimaopetuksen piiriin vaikuttaa vahvasti se, onko kunnassa uimahallia vai ei. Joka toisessa kunnassa, jossa hallia ei ole, kuudesluokkalaisille ei ole lainkaan uimaopetusta. Toisaalta vaikka halli olisikin, joka viidennessä tällaisessa kunnassa ei siltikään ole uimaopetusta kuudesluokkalaisille. Uimahallittomista kunnista voidaan käydä uimaopetuksessa useita kertoja lukukaudessa yli 50 kilometrin päässä. Osa uimahallittomien kuntien vastaajista ilmoittaa, että lähimmässä uimahallissa vapaita vuoroja ei ole, mikä rajoittaa opetusta.

Opettajien vastausten perusteella tavanomainen syy uimaopetuksen puuttumiseen on se, että kunta ei varaa tarkoitukseen määrärahoja. Useassa koulussa opetus on keskitetty alemmille luokka-asteille, osa käy uimassa luokanopettajan johdolla opettajan aktiivisuudesta riippuen. Varsinaista opetusta ei uimahallikäynteihin myöskään välttämättä sisälly. Uimahallien remontit aiheuttavat yleensä sen, että lukuvuosi jää väliin. Opetuksen puuttumista korvataan hankke- tai lahjoitusrahoituksella tai antamalla oppilaille ilmaislippuja uimahalliin. Avovastauksissa ilmoitettiin myös, että uimahallikäyntejä tullaan vähentämään tai ne lopetetaan jatkossa kokonaan. Opettajat arvioivat lisäksi, että opetussuunnitelmaa ei muutamalla käyntikerralla tosiasiallisesti kyettä noudattamaan. Erikseen todettiin, että maahanmuuttajalapsilla on paljon puutteita uimataidossa.

Toisaalta useassa kunnassa opetussuunnitelmaa noudatetaan: Uimaopetus on tehostettua alaluokilla ja ylemmillä luokilla harjoitellaan myös pelastamista. Lisäopetusta tarjotaan niille, joiden taidot ovat puutteelliset. Kuljetukset on kilpailutettu. Opetuksesta vastaavat vapaa-aikatoimen työntekijät tai palvelu on ostettu uimaseuralta. Opettajien kannalta helppoja ovat ne kunnat, joissa kaikki tahtuu keskitetysti vuodesta toiseen saman systemaattisen järjestelmän ja selkeän suunnitelman mukaan.

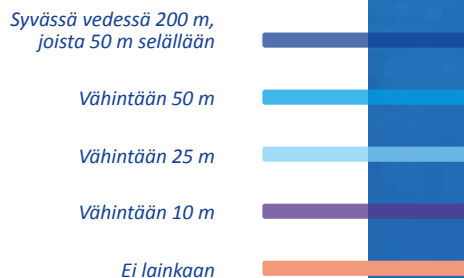
Jos koulussa uimaopetusta on kaikille vuosiluokille, 79 % kuudesluokkalaisista täyttää uimataidon pohjoismaisen vaatimuksen; jos vain osalle, osajia on 72 %. Mikäli uimaopetusta ei anneta lainkaan, vain 63 % kuudesluokkalaisista osaa uida 200 metriä, josta 50 metriä selällään.

Vain 63 %

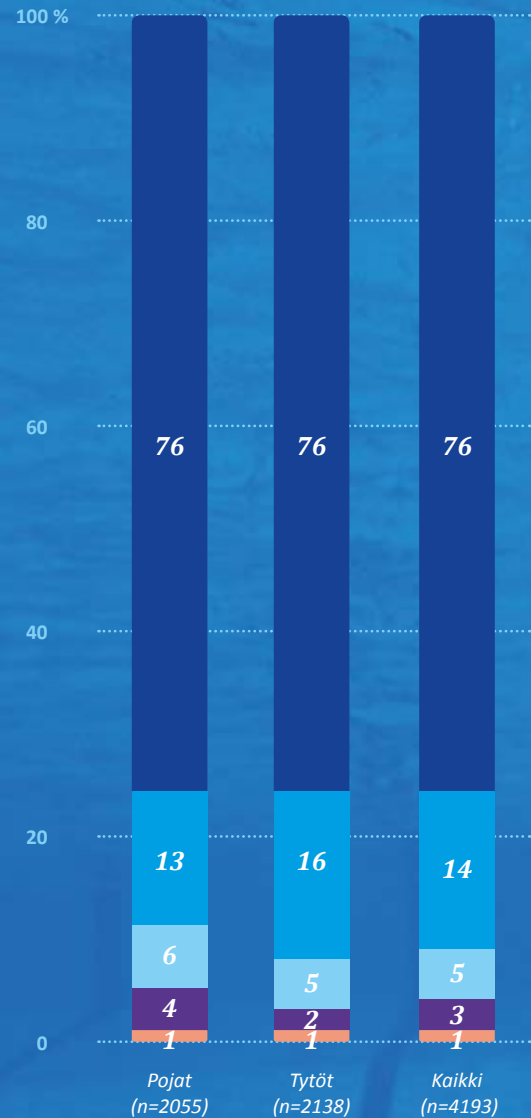
kuudesluokkalaisista täyttää uimataidon vaatimuksen, mikäli opetusta ei ole annettu lainkaan.

Uimataito

Kuudesluokkalaisista kolme neljästä osaa uida pohjoismaisen uimataidon määritelmän mukaan. Tyttöjen ja poikien uimataito ei eroa toisistaan. Tilanne ei ole oleellisesti muuttunut edellisestä uimataitotutkimuksesta. Vuoden 2011 kyselyssä 72 % täytti kriteerin. Ero ei välttämättä tarkoita muutosta taidon yleisyydessä vaan voi selittyä myös sillä, että kysely toteutettiin myöhemmin keväällä ja toisaalta vastaajina oli enemmän kasvukeskusten kouluja.

Koululaisten uimataito

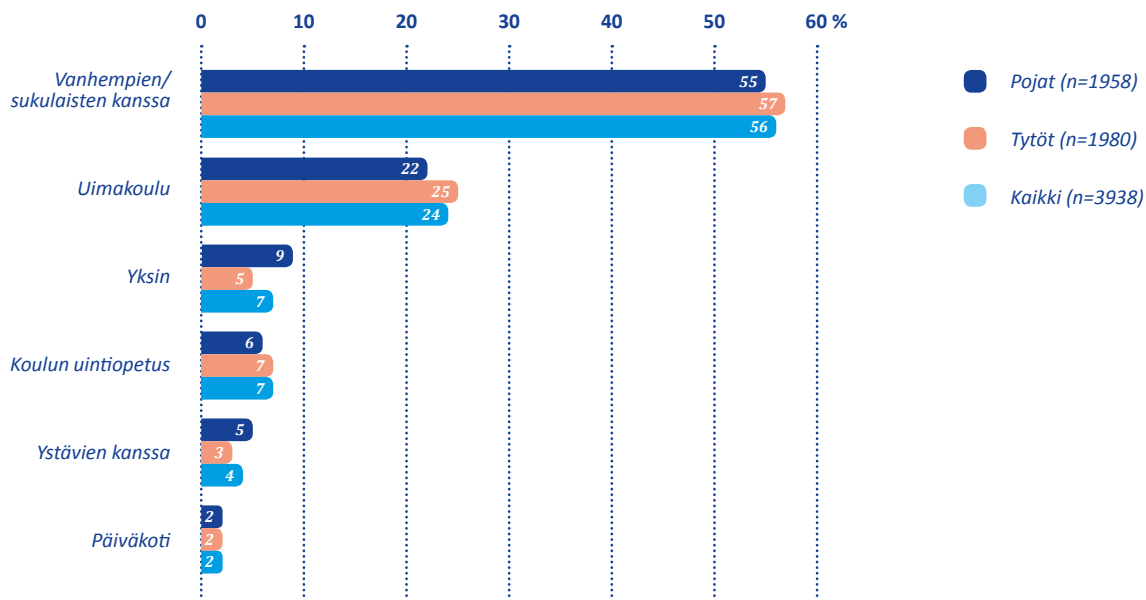
76 %

kuudesluokkalaisista
osaa uida pohjoismaisen
uimataidon määritelmän
mukaisesti.

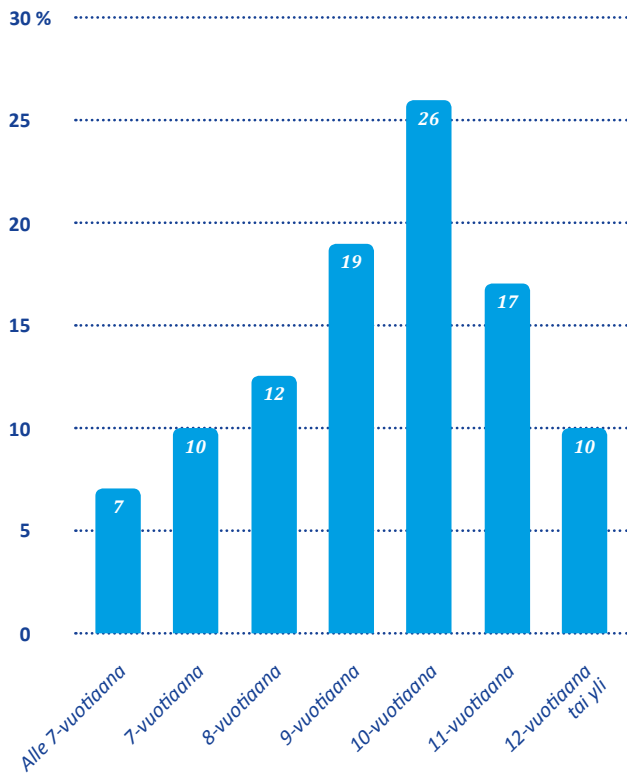
Uimataidon oppiminen

Uimaan oppimisen kokemus syntyy siitä, että pysyy uimalla jonkun aikaa pinnalla. Kokemus on merkittävä ja oppilailla on käsitys siitä, koska ja missä he oppivat uimaan. Alkeisuimataito tarkoittaa, että henkilö kykenee uimaan kymmenen metriä. Taito hankitaan Suomessa yleensä vanhempien kanssa. Myös uimakoulut ovat tehokas tapa oppia.

Alkeisuimataidon oppiminen

Lasten arvioima uimaan oppimisen ikä (n=2801)

Pohjoismaisen uimataidon (200 metriä, josta 50 metriä selällään) vastaajat muistavat oppineensa yleisimmin noin 10-vuotiaana. Osalla taidon oppiminen tapahtuu myöhemmin. Noin neljännes arvioi osanneensa jo 8-vuotiaana. Jos tavoitteena pidetään 200 metrin uimataittoa, uimaopetusta on käytännössä oltava myös kuudesluokkaisille. Myös opetussuunnitelman perusteisiin kirjattu vesipelastuksen opetus edellyttää riittävä uimataittoa.

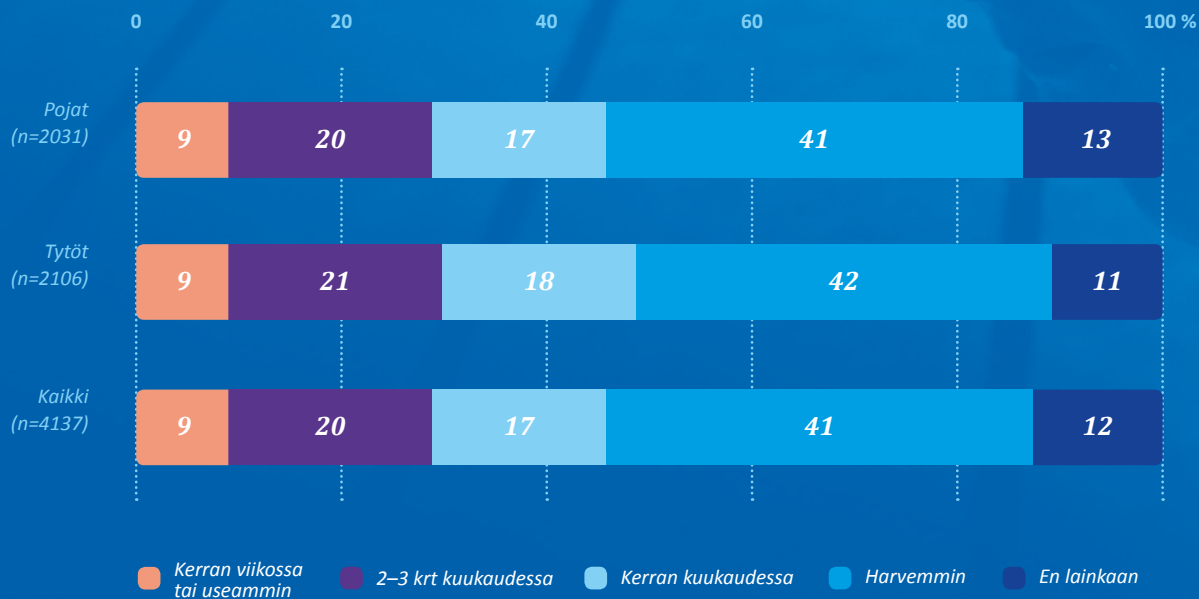
Uimassa käyminen koulun ulkopuolella

Kuudesluokkalaisista noin puolet käy kouluajan ulkopuolella uimassa vähintään kerran kuukaudessa ja puolet harvemmin. Joka kymmenes käy uimassa vähintään kerran viikossa ja hieman useampi ei

koskaan. Tytöt ja pojat uivat yhtä useasti. Uimahallin puuttuminen kunnasta vähentää joka viikko uimassa käyvien määrän puoleen. Se tarkoittaa, että etenkin niissä kunnissa joissa hallia ei ole ja jois-

sa kunta ei järjestä uimaopetusta kaikille vuosiluokille, vapaa-ajalla tapahtuva uiminen ei voi korvata opetuksen puuttumista vaan taidot jäävät puutteellisiksi.

Uinnin harrastaminen kouluajan ulkopuolella

Uimaopettajien näkemykset

Selvitystä täydennettiin kysymällä seitsemältätoista uimaopetuksesta vastaavalta kuntien uimaopettajalta lisäkysymyksiä. Vastaajista suurimmalla osalla on pitkä työkokemus alalla.

Vastaajien käsityksen mukaan valtaosa rehtoreista, opettajista, lasten vanhemmista ja oppilaista näkee uimataidon edelleen tärkeänä. Koulut ovat myös tarkkoja, että ohjelmaan merkityt tunnit toteutuvat. Koulujen suhtautumiseen vaikuttaa paljon se, miten hyvin uimaopetus on järjestetty ja sovitettu koulun vuosirytmiiin. Oppilaat, jotka ovat katsomossa, ovat oikeasti toipilaita. Useampi

vastaaja luetteli esimerkkejä siitä, miten vesi elementtinä tarjoaa onnistumisen kokemuksia eri oppilaille. Palautetta tulee myös vanhemmilta. Niissä perheissä, joissa matkaillaan tai mökkeillään, uimataito nähdään tärkeäksi.

Vastaajat kertoivat myös kunnista tai kouluista, joissa suhtautuminen uimaopetukseen on välinpitämätöntä tai jopa vihamielistä. Osa vanhemmista ei arvosta uimataitoa tai pelkää itse vettä, mikä tarttuu lapsiin.

Vastaajista kuusi ei nähnyt tilanteen oleellisesti muuttuneen viime vuosina tai ei osannut ottaa kantaa. Yleisiä havaintoja olivat, että entistä suurempi osa lapsista ei osallistu ollenkaan uimaopetukseen, opettaminen on muuttunut haastavammaksi, levottomuus lisääntynyt, maa-

hanmuuttajilla on puutteita vesiturvallisuuden ymmärtämisessä koska vesi on monelle täysin uusi elementti, koulujen työjärjestykset ovat sekavampia ja aikataulujen järjestäminen vaikeampaa. Muutokseen on vastattu lisäämällä tukikertoja niille, jotka eivät osaa mutta haluavat oppia. Onnistumisen riippuu paljolti siitä, kuinka vakavasti asiaan suhtaudutaan. Jos uimaopetuksesta pois jäämisestä ei seuraa mitään, keinoja ei ole.

Ryhmässä tapahtuvan järjestyneen uimaopetuksen etu ja sen onnistumisen edellytys on, että opetukseen itse tilanteessa ja järjestelmään sen takana luotetaan. Luottamus rakentuu koko ketjussa siten, että opetus on koulujen ohjelmassa kaikilla luokka-asteilla, kaikkien osallistuminen on pakollista ja taidon oppimisen tärkeys viestitään koteihin.

Niissä perheissä,
**joissa matkaillaan
tai mökkeillään,**
uimataito koetaan
tärkeäksi.

Maahanmuuton vaikutus

Vastaajat olivat pääsääntöisesti isoista kunnista. Maahanmuuton vaikutus oli huomattu ja siihen reagoitu. Lisäopetuksen määrän ei kuitenkaan katsottu vastaavan tarvetta. Aika harva oppii uimaan neljällä opetuskerralla, jos aiempaa kokemusta ei ole. Oppilaita opetettiin uimaan valmistavan opetuksen ryhmissä. Osa piti ryhmiä liian isoina suhteessa siihen, kuinka paljon yksilöllistä opetusta tarvitaan. Osa näki, että oppilaita sijoitetaan normaali-

ryhmiin liian nopeasti. Yleisesti kuvattiin, että lapset osallistuvat uimaopetukseen uskonnosta huolimatta. Uskonnollisista syistä yleisestä opetuksesta kieltäytyville oli järjestetty maksullisia kerhoja. Oppilaita jää myös kokonaan opetuksesta pois. Poisjääntien osuus ei ole tiedossa. Osa vastaajista oli kunnista, joissa asia ei vielä ollut ajankohtainen. Arvioitiin, että niissäkin pian on ja että yhteinen ohjeistus aiheesta on paikallaan.

Yhteenveto

Uimataito elämässä tarpeellisenä tietona ja taitona ei ole itsestäänselvyys. Opetussuunnitelmaan kirjattuna tavoitteena se on kuitenkin otettava vakavasti. Suomen erityispiirre on, että uimaopetuksesta vastaavat usein siihen erityisesti koulutetut uimaopettajat.

Uimaopetus ei ole pelkkää taidon oppimista vaan siihen kuuluu myös sen opettaminen, mitkä ovat uimahallikulttuurin normit, miten julkisella paikalla käyttäydytään ja kuka määrää säännöt, edellyttääkö sääntöjen noudattamista oikeasti ja seuraako poikkeamista jotain. Sääntöihin tulee muutospainetta: kylpyläkulttuurin yleistyminen on vaikuttanut siihen, että uimassa käymistä ei ajatella ensisijaisesti liikuntasuorituksena vaan

sillä on muita funktioita. Myös puukeutumista ja peseytymistä koskevat normit keskusteluttavat. Osassa uimahalleista noudatetaan tarkkaa käytäntöä, että altaaseen saa mennä vain perinteisessä uima-asussa. Yhä useammassa sääntöjä on väljennetty ja esimerkiksi uimashortsit sallitaan.

Uimaopetus ja uimahallit ovat parantaneet uimataitoa sekä vähentäneet alueellisia taitoeroja. Vuonna 2011 julkaistiin uimataitotutkimuksen yhteydessä tulokset myös aikuisten uimataidosta Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen ja terveys (AVTK) -tutkimuksen perusteella. Aikuisten uimataitoa on syytä seurata sisällyttämällä asiaa koskeva kysymys kyselyyn määrävuosin.

LIKES-tutkimuskeskus
Rautpohjankatu 8, 40700 Jyväskylä
www.likes.fi

Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 323
ISBN (nid.) 978-951-790-418-6 | ISSN 0357-2498
ISBN (pdf) 978-951-790-417-9 | ISSN 2342-4788

